

Det var en gång en kommunal poliskår

En undersökning av den kommunala poliskåren i Linköping
i analys mot Folkhemmets socialpolitik

Johanna Achtman

Julia Bergström

Handledare: Per Ewert

Linköpings universitet

SE-581 83 Linköping,

Sweden

013-28 10 00, www.liu.se

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.2. Syfte och frågeställningar.....	3
1.3. Avgränsningar.....	4
1.4. Källmaterial.....	5
1.5. Metoddiskussion.....	7
1.6. Forskningsläge	9
1.7. Bakgrund	12
2. Undersökning	14
2.1. Omorganisation, förändring och utökning av kåren.....	14
2.2. Socialpolisverksamhet introduceras	18
2.3. Utbildning och undervisning.....	19
2.4. Kvinnor inom poliskåren.....	20
3. Diskussion	22
4. Avslutning.....	25
5. Käll- och litteraturförteckning.....	26

1. Inledning

”Klockan är tio slagen. För eld och brand, för ovänners hand bevare Gud både stad och land”.

Så lyder en nattväktarsång från 1700-talet. Nattväktarna i Linköping hade i uppdrag att upprätthålla ordningen i staden samt sitta brandvakt. Nattväktarna i Linköping hade alltså polisiära arbetsuppgifter.¹ Ett århundrande senare togs beslutet att sammanslå polisen och brandkåren för att forma en gemensam brand- och poliskår. Beslutet förverkligades 1 juli 1895. Den nya organisationsplanen resulterade i att brand- och poliskårens sammansättning bestod av en brandchef, en poliskommissarie samt 33 ytterligare män som tjänstgjorde som bland annat polis- och brandkonstaplar.²

Den gemensamma brand- och poliskåren tjänstgjorde fram till 1915. Splittringen av kårerna skapade en starkare ställning för Linköpingspolisen.³ De kommande årtiondena blev sedan händelserika och Linköpingspolisen utvecklades både personellt och materiellt. En polismästare tillsattes och ett nytt polishus byggdes. Därefter tillsattes även Polisenämnden.⁴ En händelserik tidsperiod inleddes för den lokala polisiära verksamheten i Linköping, mitt i den omfattande välfärdspolitik som omfamnade Sverige.

Denna uppsats kommer att behandla Linköping stads poliskår och dess organisation under tidsperioden 1939–1964. Detta är ett fascinerande område att behandla just för att för tillfället förekommer en tydlig lucka i historieforskningen gällande Linköping och dess poliskår. Detta arbete kommer därför förhoppningsvis bidra till en bredare vetenskaplig förståelse för Linköpings poliskår och dess organisation under 1900-talet. Även om den kommunala styrningen av polisen inte längre gäller, är det polisiära arbetet i sin nya statliga form fortfarande en viktig pelare i nutidens samhälle. Polisens arbete i dagens kontext är mer än någonsin aktuellt, framför allt i och med den ökade gängkriminaliteten och antalet våldsdåd i Sverige. Polismyndigheten är idag den skyddande barriären mellan brottsligheten och allmänheten.

Denna undersökning är å ena sidan av lokalhistorisk karaktär då den avgränsats geografiskt till Linköping och dess poliskår, men å andra sidan placeras Linköping in i ett större sammanhang

¹ Rudolf Jonsson, Åke Polstam och Robert Skogblom. Polisen i Linköping under sju århundranden. Linköpingspolisens seniorklubb, 1992, 17-18.

² Ibid. 45, 65.

³ Ibid. 78-79.

⁴ Ibid. 95.

genom analys mot 1900-talets välfärdspolitik. Eftersom den svenska välfärdspolitiken och Folkhemmet är ett sådant omfattande område har tidigare forskning rörande detta område medvetet begränsats i vår uppsats. Roddy Nilsson, professor i historia vid Göteborgs universitet, har bidragit med forskning gällande hur den svenska kriminalpolitiken påverkades av välfärdspolitiken under efterkrigstiden och fram till 1960-talet. Resultatet av vår undersökning har därför analyserats mot Nilssons forskning, för att kunna placera in Linköpings poliskår i en nationell kontext.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att genomföra en kvalitativ studie som sammanfattar och deskriptivt beskriver organisation och förändring av Linköpings poliskår mellan år 1939–1964. Dessutom kommer utvecklingen i Linköping analyseras i relation till rådande forskning om samtidens välfärdspolitik och sociala reformer samt hur dessa påverkade poliskåren i stort. De huvudsakliga frågeställningarna kommer att vara:

- Hur förändrades poliskåren i Linköping som organisation under den avgränsade tidsperioden?
- På vilket sätt kan förändringar i Linköpings poliskår sammankopplas med rådande forskning om hur samtidens sociala reformer och hur välfärdspolitik påverkade poliskåren i stort?

1.3. Avgränsningar

Uppsatsens undersökning är avgränsad till tidsperioden 1939–1964. Det källmaterial som behandlas i uppsatsen härstammar från Linköping stads Polisnämnd, vilken enbart var i aktuellt bruk under den avgränsade tidsperioden. Polisnämnden i Linköping inrättades 1939 som ett kommunalt organ med uppgift att behandla ärenden och frågor till och från poliskåren i staden. Dess verksamhet upphörde 1964 i och med förstatligandet av den svenska poliskåren. Av den orsaken har undersökningen därav avgränsats till tidsperioden 1939–1964.

Det finns mycket bevarat källmaterial från Polisnämnden i Linköpings Stadsarkiv. Undersökningen har avgränsats i källmaterialet i den mening att det enbart är protokoll med dess tillhörande bilagor från nämndens sammanträden som har behandlats. Dessa protokoll med tillhörande bilagor har legat till grund för uppsatsens undersökning. Utöver de huvudsakliga mötesprotokollen med sina tillhörande bilagor från Polisnämnden, förekommer också annat material och handlingar men dessa har alltså inte behandlats.

Undersökningen av källmaterialet har också avgränsats i vilken information som har plockats ut och behandlats. Information ur protokollen som bedömts vara relevant till uppsatsens syfte har varit organisatoriska förändringar inom poliskåren såsom inrättande av nya avdelningar, omorganisation av och nyinrättade yrkestitlar samt andra tecken på förändringar inom poliskåren. Övrig information om till exempel löneökningar, pension, tillsättande av ledigförklarad personal och sjukvårdsersättning har inte bedömts vara relevant och därmed gallrats bort då dessa dels har varit väldigt omfattande, dels irrelevanta i den mening av de förändringar vi undersökt. Undersökningens behandling av källmaterialet har alltså också avgränsats i den mening gällande vad för information som bedömts vara relevant.

I och med att det enbart är lokalt källmaterial från Linköping som har gått igenom i undersökningen så har uppsatsen också en geografisk avgränsning. Undersökningen är geografiskt avgränsad till Linköping och är därför av lokalhistorisk karaktär, men den har också placerats in i ett större sammanhang på nationell nivå.

1.4. Källmaterial

Det arkivmaterial som behandlats i undersökningen kommer från Linköping stads Polisnämnd mellan åren 1939–1964 och hittas i Linköpings stadsarkiv. Från Polisnämnden finns protokoll med tillhörande bilagor, handlingar av olika slag samt annat material bevarat. Det material som har behandlats i undersökningen är protokoll från nämndens sammanträden samt dess tillhörande bilagor, som har funnits infogade i protokollen. Övrigt material och handlingar har alltså inte behandlats i undersökningen. Polisnämndens protokoll är uppdelade i 13 volymer med beteckningarna AI:1-AI:13, där varje volym innefattar ett spann på 1–3 år. Varje volym av protokoll är insatta i bundna böcker tillsammans med tillhörande bilagor.

Ur ett källkritiskt perspektiv är det viktigt att föra reflektioner gällande diskurser. Det som idag anses vara viktigt att dokumentera kan ha sett annorlunda ut då. Detta har även synliggjorts tydligt mellan olika årtionden i källmaterialet, då det förekommer en tydlig skiftning i vad som faktiskt har dokumenterats i protokollen. Till exempel dokumenterades inköp i stor omfattning tidigt i den avgränsade tidsperioden. Längre fram i tidsperioden förekommer inte sådan typ av dokumentation, enbart större inköp av exempelvis fordon och teknisk utrustning. Med dessa reflektioner är vi begränsade till det som faktiskt skrevs ner och som går att utläsa ur materialet.

Utöver arkivens källmaterial har relevant litteratur behandlats i koppling till källmaterialet från arkivet. En identifierad utmaning kring studiens område är att det förekommer svårigheter i att hitta historisk forskning om den kommunala poliskåren, speciellt gällande Linköpings poliskår. Den enda litteratur som tagits fram gällande detta är ”Polisen i Linköping under sju århundranden” utgiven av Linköpingspolisens seniorklubb i maj 1992. Detta ska dock inte benämnas som historisk forskning, utan som en föreningskrift. Utifrån denna har relevant information till uppsatsens inledning hittats för att skapa en historisk kontext och historik kring Linköpings poliskår.

Ur ett källkritiskt perspektiv rörande boken som ovan diskuterats så är det ett flertal aspekter som bör tas i åtanke. Boken är inte vetenskapligt skriven av en forskare, syftet med skriften är alltså inte direkt forskningsbaserat. Dock nämner författarna till boken flertalet informationskällor som kan bedömas som historiskt källmaterial. Det är dessutom osannolikt att boken ska bestå av påhittad information. Men efter en källkritisk reflektion bedömdes boken ändå relevant till uppsatsens inledande del. Boken inleds också med att trycka på att det inte förekommer tidigare forskning rörande Linköpings poliskår, vilket tydligt pekar ut vår lucka i forskningsläget.

Böckerna *Svensk kriminalpolitik* och *Från cellfängelse till beteendeterapi* också använts, för att kunna placera in Linköpings poliskår i ett större sammanhang. Därigenom påvisas en röd tråd mellan vår undersökning och tidigare forskning.

1.5. Metoddiskussion

Uppsatsen är av kvalitativ karaktär där undersökningen ska rama in utveckling och förändringar inom Linköpings poliskår. Källmaterialet kommer att undersökas utifrån kvalitativa aspekter och målet är att fördjupas i Polisnämndens organisation av och arbete med poliskåren under den avgränsade tidsperioden. Den kvalitativa metoden syftar till att kunna återge en beskrivning av poliskårens förändring över tid genom att studera det valda källmaterialet, vilket presenteras mer konkret nedan. Studien är en lokalhistorisk studie, men som har placerats in ett större sammanhang i ett nationellt perspektiv.

För att genomföra denna studie kommer metoden textanalys att användas. Textanalys handlar om att utifrån historiska texter återskapa, rekonstruera och tolka historiska förlopp och händelser⁵, vilket syftet med vår studie är att göra gällande Linköpings poliskår. Ett tillvägagångssätt i metoden textanalys är att inringa återkommande områden och skapa kategorier för dessa⁶, vilket kommer att eftersträvas i undersökningarna av källmaterialet. Källmaterialet kommer alltså att studeras med ett deskriptivt syfte utifrån den textanalytiska metoden innehållsanalys. Innehållsanalys används inom forskning för att återge en systematisk beskrivning av innehållet i texter, i detta fall protokoll.⁷

Polisnämndens protokoll var samlade i 13 volymer, vilka var organiserade och namngivna i AI:1 till AI:13. I protokollen fanns, utöver protokoll från förda möten, också insatta bilagor som behandlades under mötena. Detta kunde vara allt från brev mellan olika samhällsinstitutioner, poliskårer och andra funktioner, broschyrer som användes vid inköp av möbler och bilar, kallelser, rapporter, läkarutlåtelse och diverse kvitton. Det som främst har behandlats är brev som skrivits mellan polismästaren, Polisnämnden och Stadsfullmäktige, samt rapporter efter diverse utredningar. I dessa har det framkommit anledningar bakom utredningar, varför man velat omorganisera och vilka behov som funnits inom kåren och samhället.

Det har också genomförts en medveten gallring i arkivmaterialet. Det som bedömdes vara av intresse för vår undersökning har varit inköp av utrustning och teknik, utökning av poliskåren i den mening av tillsättande av extra poliser, omorganisation av kåren på olika vis samt förändring och utveckling som tyder på effekter av tidens rådande välfärdspolitik. Meddelanden och diskussioner gällande löner, sjukersättning, pension och anställande av ledigförklarad personal har därför gällrats

⁵ Martin Gustavsson och Yvonne Svanström. *Metod – Guide för historiska studier*. Lund: Studentlitteratur AB, 2018, 69.

⁶ Ibid. 89.

⁷ *Nationalencyklopedin*, innehållsanalys. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/innehållsanalys> (hämtad 2023-10-30).

bort, för att sådan information har bedömts vara irrelevant i relation till de förändringar som vi har eftersökt.

Under arbetet med arkivmaterialet fördes noggranna anteckningar med datum ur arkivmaterialet. När allt arkivmaterial behandlats genomfördes en granskning av den insamlade empirin, som visade att ett urval behövde göras inför skrivprocessen av undersökningen. Detta för att den insamlade empirin dels var så pass omfattande att allt inte kunde tas med. Därefter analyserades informationen från arkivmaterialet mot tidigare forskning rörande polisväsendets roll i folkhemsbygget och dess välfärdspolitik.

1.6. Forskningsläge

Det rådande forskningsläget gällande den svenska polisen kan ses på flera olika fronter och det har förekommit rättshistorisk forskning inom flertalet olika områden. Roddy Nilsson, professor i historia vid Göteborgs universitet, har tillsammans med Robert Andersson, docent i kriminologi vid Linnéuniversitetet, skrivit boken *Svensk kriminalpolitik*. I boken diskuteras ämnet kriminalpolitik, vilket definieras som samhällseliga insatser från politiska organ för att hantera kriminalitet och brottslighet.⁸ Kapitlen berör sedan kriminalpolitikens utseende under hela 1900-talet, men utifrån denna undersöknings avgränsning så är enbart kapitel 3 "1930–1965 Kriminalpolitik och välfärdsstat" i boken av intresse.⁹

I Nilssons och Anderssons arbete framkommer det att under tidsperioden växte en socialpolitik fram under Folkhemmet. Samtidigt skedde en utbredd och omfattande befolkningsökning i städerna, där också en ny ungdomskultur utvecklades.¹⁰ Under efterkrigstiden skedde också en markant ökning av brottsligheten, vilket kom att belasta rättsväsendet.¹¹ Från och med 1950-talet ökade också ungdomsbrottsligheten i omfattning, vilket kom att bli en central kriminalpolitisk fråga.¹² I och med denna ökning av brottsligheten uppmärksammades det polisiära arbetet alltmer och den brottsförebyggande aspekten lyftes. Ett samarbete mellan polisen och andra sociala organ betonades också, vilket tydliggörs i följande citat: "Polisverksamhetsutredningen föreslog inrättandet av särskilda socialpoliser med uppgift att arbeta socialt brottsförebyggande i nära samarbete med sociala organ men också att all polispersonal borde få viss social utbildning."¹³ Denna forskning är i hög relevans till vår undersökning då syftet med denna uppsats är att se samband mellan den lokala polisen i Linköping och välfärdspolitiken i stort i Sverige.

Roddy Nilsson har också riktat in sig på kriminalpolitikens förändrade karaktär och dess påverkan på fängelseutvecklingen. Boken *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980* är Nilsson ensam upphovsman till och även denna bok har använts i denna undersökning. I boken undersöks två frågor - hur fängelset som företeelse har förändrats samt vilka aktörer och intressen som påverkade denna förändring.¹⁴ Resultatet av arbetet visade att under

⁸ Robert Andersson och Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017. 7.

⁹ Ibid. 3-4.

¹⁰ Ibid. 68

¹¹ Ibid. 62.

¹² Ibid. 82.

¹³ Ibid. 92-93.

¹⁴ Roddy Nilsson. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 14.

1900-talet har kriminalpolitiken kopplats ihop alltmer med socialpolitiken¹⁵ samt varit starkt förankrad i välfärdsstaten.¹⁶ Det skedde en förskjutning från repressivt arbete mot mer trygghetsskapande åtgärder.¹⁷ En annan diskussion som Nilsson för i boken handlar om den effektivisering och byråkratisering som ägde rum i Sverige, samt att fler aktörer skapades inom polisen.¹⁸

I boken *Från cellfängelse till beteendeterapi* belyser Nilsson också ungdomsbrottslingen, hur denne skapas under perioden för vår undersökning och vilka element i samhället som ligger till grund för dess uppkomst. Bland annat skriver författaren om tre nödvändigheter som varit viktiga för skapandet av den nya ungdomsbrottslingen. Först och främst nämner han sammanhanget inom det vi kommit att kalla för välfärdsstaten, både politiskt, ideologiskt och ekonomiskt har denna situation varit gynnsam. För det andra nämner han att det nya fokuset på kriminologi varit en viktig del, att detta har skapat ett nytt ”vetenskapligt klimat”. Till sist nämner han etablerandet av flera och nya institutioner, inte minst ungdomsfängelser. Dessa platser erbjöd flertalet olika socialt inriktade yrkesgrupper en ”arena” där arbetet kunde diskuteras.¹⁹

Ytterligare litteratur inom ämnet har historikern Erik Wångmar tagit fram. Han har skrivit kapitlet ”Statligt eller kommunalt polisväsende i Sverige: argument förr och nu” i antologin *Kriminologi och poliskunskap: mötet mellan forskning och praktik*.²⁰ I hans kapitel beskriver han om alla utredningar och beslut som uppkommit mellan 1944 - 2015 rörande förändringar i polisorganisationen.²¹ Mer specifikt diskuterar han förstatligandet av polisväsendet och lyfter fram argument för ett statligt respektive kommunalt polisväsende.²² Wångmars kapitel ger ett gediget underlag för förståelse kring hur diskussionen om centralisering och decentralisering sett ut historiskt, vilka för- och nackdelar som vägts in. Hans kapitel tar även upp vilka organisationsförändringar som implementerats under perioden. Erik Wångmars kapitel ger oss en förståelse för hur polisorganisationen sett ut historiskt, vilket har varit viktigt när vi ska sätta in arkivmaterialet i en tidskontext och analysera innehållet genom annan forskning.

¹⁵ Ibid. 26.

¹⁶ Ibid. 26

¹⁷ Ibid. 24, 27.

¹⁸ Ibid. 34

¹⁹ Ibid. 90-91.

²⁰ Erik Wångmar. Statligt eller kommunalt polisväsende i Sverige: argument förr och nu. I *Kriminologi och poliskunskap: mötet mellan forskning och praktik*, Peter Lindström & Ulf Sempert (red.), 197–231. Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

²¹ Ibid. 199–224.

²² Ibid. 198.

Den mesta rättshistoriska forskning som rör polisen och kriminalpolitik har haft ett nationellt perspektiv. Luckan vår undersökning fyller är tomrummet rörande Linköpings poliskår under den avgränsade tidsperioden. Genom att genomföra en lokalhistorisk undersökning av Linköpingspolisen samt analysera arkivmaterialet utifrån tidigare forskning kommer tomrummet angående Linköping också kunna placeras in i ett större nationellt perspektiv.

1.7. Bakgrund

Sveriges riksdag bestämde år 1960 att polisen från och med 1965 skulle bli statlig.²³ Innan dess drevs polisen kommunalt, och det är just den polisverksamheten i Linköping som vi tittat närmre på i vår undersökning. Perioden 1939–1964, som vi undersökt, är intressant då mycket förändrades på den polisiära arenan.

Roddy Nilsson beskriver i sin forskning att förändringen inom kriminalpolitiken i Sverige tydligt går att koppla ihop med att socialdemokratin fick stort fäste under 1930-talet.²⁴ I världen i stort utvecklades en mer modern kriminologisk syn, kort innebärande att brottslighet tillkännagavs som ett socialt fenomen som bäst motverkas genom sociala reformer och individprevention.²⁵ En särskild anledning bakom denna kriminologiska utveckling berodde särskilt på vad man observerat i industristäder. Under början av 1900-talet uppenbarades utmaningar i denna miljö, bland annat i de dåliga sanitära förhållanden och trångboddheten vilket frodade för en brottslig bana, alkoholism och sexhandel.²⁶ Självklart måste detta nya synsätt ha påverkat Sverige som länge ansågs vara ledande inom denna mera humanistiska förklaringsmodell, bland annat i inrättandet av ungdomsfängelser.²⁷

Efter andra världskriget skedde en omfattande och oväntad ökning av brottslighet som kom att belasta rättsväsendet samtidigt som en intensiv socialpolitik präglade Sverige. Folkhemmets välfärdspolitik betonade alltmer ett offentligt ansvar för varje individs välfärd.²⁸ Under 1950-talet skedde en markant ökning av brottsligheten i Sverige, därtill växte även en ungdomsbrottslighet fram. Denna problematik blev till en central kriminalpolitisk fråga.²⁹ Flertalet utredningar betonade därför ett stärkt samarbete mellan olika organ och myndigheter, framför allt mellan polisen och andra professioner som arbetade med ungdomar.³⁰ Under samma årtionde blev det polisiära arbetet alltmer uppmärksammat också, inte minst på grund av den ökade brottsligheten. Ett nytt behov uppdagades och ett brottsförebyggande arbete hos polisväsendet klev nu in i rampljuset.

Det nya behovet av brottsförebyggande arbetet präglades också av en mer social karaktär där samarbete mellan polisen och andra sociala organ betonades. Något som också uppkom var förslag

²³ Ibid. 197

²⁴ Roddy Nilsson. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 49

²⁵ Ibid. 52, 56

²⁶ Ibid. 56

²⁷ Ibid. 85-85

²⁸ Robert Andersson och Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017, 67–68.

²⁹ Ibid. 82.

³⁰ Ibid. 86.

till inrättandet av socialpolisverksamhet vars syfte var att arbeta brottsförebyggande tillsammans med andra sociala organ. Det lades också fram att all polispersonal borde få utbildning inom det sociala polisiära arbetet.³¹

³¹ Ibid. 92–93.

2. Undersökning

Mellan tidsperioden 1939–1964 har flertalet organisatoriska förändringar av Linköpings poliskår skett. Dessa kommer presenteras under tematiska rubriker nedan.

2.1. Omorganisation, förändring och utökning av kåren

Redan under Polisnämndens första aktiva år inkom vid första mötet den 27 februari 1939 en fråga om att kombinera tjänsten som polismästare och stadsfiskal till en tjänst.³² En diskussion rörande en förändrad polisinstruktion uppkom året efter, 20 mars 1940. I protokollet tydliggörs den nya polisinstruktionen enligt följande ”Polisman må icke utan polischefens tillstånd åtaga sig att å tid, då han är tjänstefri, utföra uppdrag, som innebär fullgörande av polisverksamhet.” Instruktionen motiveras med viljan att begränsa att poliser tar med sig arbetet hem.³³ Redan under Polisnämndens första år som aktivt kommunalt organ behandlades alltså ärenden rörande förändringar inom poliskåren.

En diskussion rörande en större omorganisation av poliskåren uppkom första gången 6 september 1940³⁴, vilket återkom 3 oktober 1941 då polismästaren i Linköping begärde ett anslag hos drätselkammaren för studieresa till andra orter för att studera andra erkända välfungerande poliskårer i Örebro, Jönköping och Norrköping. Detta för att Linköpings polismästare är i arbete med att formulera ett förslag till omorganisation av Linköpings poliskår.³⁵ Polismästaren ville alltså undersöka hur andra polisorganisationer såg ut för möjliga implementeringar i Linköpings organisation. Den 2 februari 1942 beslutar Polisnämnden att följa polismästarens framlagda förslag att organisera kåren i en kriminalpolisavdelning och en ordningspolisavdelning samt en utökning av personalstyrkan i viss mån. Ytterligare att ordningspolisavdelningen skulle delas upp i bevakningsavdelning, ordonnansavdelning och ordningspolisavdelning. Beslutet skulle träda i kraft 1 januari 1943.³⁶ Under tidigt 1940-tal sker alltså en större omorganisation där Linköpings poliskår ordnas upp i olika avdelningar.

Ett annat förslag rörande omorganisation väcktes den 30 juni 1947, då en fråga lades fram rörande en uppdelning av den sammansatta befattningen som polismästare och stadsfiskal, två tjänster som

³² Polisnämnden. Protokoll AI:1 (1939–1943). 27 februari 1939.

³³ Ibid. 20 mars 1940.

³⁴ Polisnämnden. Protokoll AI:1 (1939–1943). 6 september 1940.

³⁵ Ibid. 3 oktober 1941.

³⁶ Ibid. 2 februari 1942.

tidigare slagits samman till en kombinerad.³⁷ Detta diskuterades vidare den 17 oktober 1947 då ett yttrande från Polisnämnden skickades till Stadsfullmäktige angående uppdelningen. Polisnämnden menade att tjänsten bör delas upp då en ny processordning skulle tas i bruk 1948, vilket skulle öka polisåklagarens arbetsbörda. Stadsfullmäktiges beslutade att ordningen ska behållas fram till den nya rättegångsreformen som trädde i kraft 1 januari 1948. Frågan togs upp igen 10 oktober 1949 i polisnämnden, som vill att Stadsfullmäktige ska fatta ett beslut om en ordinarie biträdande stadsfiskaltjänst kan inrättas den 1 januari 1950.³⁸ Arkivmaterialet visar tyvärr ingen fortsatt tydlig diskussion gällande uppdelningen av tjänsten.

Den 10 juni 1948 kom ett ytterligare förslag om omorganisation av Linköpings poliskår återigen på bordet. Förslaget innebar tillsättande av en kriminalkommissarie samt övriga kriminalkonstapelbefattningar, också utökning personellt av ordningsavdelningen. Detta motiverades med Linköping stads snabba och kraftiga folkmängdsökning och att poliskårens antal i hög grad blivit otillräckligt, i synnerlighet bevakningsavdelningen. Vikten av att polisen höll jämna steg med stadens tillväxt framfördes.³⁹ Förslaget diskuterades vidare 10 december samma år där det under sammanträdet framkom att Stadsfullmäktige inte än hunnit fattat beslut i frågan, vilket skulle komma under nästkommande år.⁴⁰ Den 3 februari 1949 lades en fråga om studieresor till Göteborg och Malmö fram som en del inför kommande omorganisation och utökning av polisen, för att på så vis studera deras organisationer. Under samma möte framkom även en principdiskussion rörande förslaget.⁴¹ Vid ytterligare tillfälle, den 26 april 1949 skedde en hemställan om gemensamt sammanträde av en kommitté för granskning av Polisnämnden förslag till utökning av kåren.⁴² Den 10 oktober 1949 kom en skrivelse från denna inrättade kommitté för denna granskning av polisnämndens förslag till utökning.⁴³ Vidare diskuterades detta ytterligare den 9 december 1949 då förslag om utökning av ordningspolis lades fram, exempelvis att utöka radiopolispatrull och personalstyrka.⁴⁴

Under ett sammanträde den 25 januari 1950 infodrades information om att ett pågående ärende gällande utökning av poliskåren låg hos Stadsfullmäktige. En diskussion kring ifall en

³⁷ Ibid. 27 februari 1939.

³⁸ Polisnämnden Protokoll AI:3 (1947–1949). 10 oktober 1949.

³⁹ Ibid. 10 juni 1948.

⁴⁰ Ibid. 10 december 1948.

⁴¹ Ibid. 3 februari 1949.

⁴² Ibid. 26 april 1949.

⁴³ Ibid. 10 oktober 1949.

⁴⁴ Ibid. 9 december 1949.

sammanslagning av trafikavdelningen och ordonnansavdelningen skulle kunna åstadkomma ekonomiska besparingar fördes också.⁴⁵ Den 8 maj kom meddelande om beslut från Stadsfullmäktige och i ett meddelande från Länsstyrelsen konkretiseras den då beslutade utökningen. Linköping stads poliskår skulle därmed utökas med en radiopatrull på fem man och två ordningskonstaplar.⁴⁶

I och med reformer inom rättsväsendet angående militära aspekter inkom även den 29 mars 1951 ett anslag om anställning av en extra åklagare i staden, då den dåvarande åklagarens arbetsbörda blivit tyngre i och med stora och svåra brottmålsutredningar samt den kraftigt ökande brottsligheten.⁴⁷ I december 1951 skickades anslaget om en extra åklagare till Stadsfullmäktige, då man bedömde att ett behov av förstärkning för fullgörande av åklagarens arbetsuppgifter fanns.⁴⁸ Den 20 mars 1952 beslutade Stadsfullmäktige att godkänna anställande av en extra åklagare under 1952.⁴⁹ Vidare beviljades även extra åklagare under 1953.⁵⁰

29 januari 1953 skickade stadens polismästare en förvarning om denne ämnar att inom kort lämna ett förslag om viss utökning av poliskåren.⁵¹ Den 25 juni 1953 inlämnade polismästaren förslag om utökning, vilket Polisnämnden beslutade att diskutera vidare vid framtida sammanträde.⁵² I oktober samma år lyftes frågan igen och Polisnämnden bedömde där och då att polismästarens förslag om utökning var fullt motiverat.⁵³ Den 7 april nästkommande år, 1954, gick beslutet igenom och utökning av Linköpings poliskår beviljas och fastslås.⁵⁴ Frågan om utökning av poliskåren återkom igen den 17 maj 1955, då Stadsfullmäktige beslutade att från och med 1 juni samma år inrätta en förste polisassistent, två förste konstaplar och tre övriga konstaplar. Dessa skulle huvudsakligen tjänstgöra som statspolis utanför Linköpings stadsgränser.⁵⁵

På beställning från Polisnämnden godkände Stadsfullmäktige 22 oktober 1957 att en organisationsundersökning av polisens organisation i Linköping skulle genomföras av

⁴⁵ Polisnämnden. Protokoll AI:4 (1950-1952). 25 januari 1950.

⁴⁶ Ibid. 8 maj 1950.

⁴⁷ Ibid. 29 mars 1951.

⁴⁸ Ibid. 7 december 1951.

⁴⁹ Ibid. 20 mars 1952.

⁵⁰ Polisnämnden. Protokoll AI:5 (1953-1955). 29 januari 1953.

⁵¹ Ibid. 29 januari 1953.

⁵² Ibid. 25 juni 1953.

⁵³ Ibid. 29 oktober 1953.

⁵⁴ Ibid. 7 april 1954.

⁵⁵ Ibid. 17 maj 1955.

Polisväsendets Organisationsnämnd.⁵⁶ I maj 1958 inkom en skrivelse från Polisväsendets Organisationsnämnd rörande den organisatoriska undersökningen av polisen i Linköping. Däri stod bland annat att polisorganisationens kostnader skulle undersökas.⁵⁷

Poliskåren utökades och omorganiserades inte bara i avdelningar och på ett personellt plan, utan den polisiära verksamheten utökades också. Den 21 februari 1958 fick polisenämnden in en fråga om bevakning vid idrotts – och andra evenemang på stadens idrottsanläggningar från idrotts- och fritidsnämnden.⁵⁸ Den 5 maj diskuterades detta vidare vart efter det beslutades att den inre ordningshållningen på arenan skulle hållas av arrangörerna medan staden skulle stå för den yttre ordningshållningen, exempelvis på parkeringarna.⁵⁹ Dessutom ställdes den 27 juni av polismästaren en fråga rörande upprättande av polisvaktarkontor i delar av staden. Detta kan också ses som en utökning av den polisiära verksamheten i den mening att öka dess utbredning.

Under 1950-talet behandlades även ärenden som berörde samverkan med brandstyrelsen och brandkåren. Den 6 april 1951, inkom en begäran i samrörelse med brandstyrelsen om att nedlägga kabel för att förbättra polisalarmanläggningen, vilket skickades vidare till Stadsfullmäktige för beslut.⁶⁰ Den sista augusti samma år kom beslut från Stadsfullmäktige och nedläggning av kabel godkändes.⁶¹ I maj 1958 fick polisenämnden också in en fråga där brandkåren ville anskaffa en egen radiostation då vissa kommunikationssvårigheter uppstått med rådande förhållanden. Polismästaren fick därefter undersöka om brandkåren skulle få polisens gamla och de kunde köpa en ny då den ändå ej hade önskad räckvidd⁶². Den 8 oktober diskuterades ärendet vidare där brandchefen ifrågasatte varför brandkåren skulle behöva ärva polisverkets gamla radiostation som hade alldeles för stor räckvidd och skulle bli för dyr att ha i drift. Därefter beslöt man att lägga ärendet på paus.⁶³

I juni 1961 infördes även ett förslag om att tillsätta en polisassistent, för att avlasta ordningskommissarien. Detta motiverades med en sådan omorganisation skulle tillåta ordningskommissarien att lägga mer tid åt verksamhet ute i staden i den mening av direkt ledning av den patrullerande polisens verksamhet samt tillsyns av ordningsförhållandena i allmänhet.⁶⁴

⁵⁶ Polisenämnden. Protokoll AI:6 (1956–1957). 22 oktober 1957.

⁵⁷ Polisenämnden. Protokoll AI:7 (1958). 5 maj 1958.

⁵⁸ Ibid. 21 februari 1958.

⁵⁹ Ibid. 5 maj 1958.

⁶⁰ Polisenämnden. Protokoll AI:4 (1950-1952). 6 april 1951.

⁶¹ Ibid. 31 augusti 1951.

⁶² Polisenämnden. Protokoll AI:7 (1958). 5 maj 1958.

⁶³ Ibid. 8 oktober 1958.

⁶⁴ Polisenämnden. Protokoll AI:10 (1961). 19 juni 1961.

Vid ett sammanträde den 30 augusti 1961 framförde polismästaren i staden en oro kring behovet av utökning av ordningspolisen, han menade att fler poliser borde rekryteras. Polisnämnden ansåg detta vara fullt motiverat och i oktober samma år gav Polisnämnden fortsatt medgivande till denna utökning av ordningspolisen. Den 14 november 1961 föreslog Polisnämnden en ytterligare utökning av poliskåren, speciellt rörande ordningspolisavdelningen och kriminalavdelningen, och skickade ärendet vidare till Stadsfullmäktige.⁶⁵

Den 18 december 1964 höll Polisnämnden sitt sista sammanträde innan polisväsendets förstatligande. Därmed sker den allra sista omorganisationen av kåren under kommunalt styre. Både ordföranden och polismästaren framförde poliskårens tacksamhet till nämnden för dennes arbete under den gångna tidsperioden. Därefter avslutades det allra sista sammanträdet i Linköpings stads Polisnämnd.⁶⁶

2.2. Socialpolisverksamhet introduceras

Sent under 1950-talet och in på 1960-talet träder termer såsom socialpolis, socialt arbete och socialpolisverksamhet in i Polisnämndens protokoll. Den 28 november 1958 diskuterades ett yttrande över polisverksamhetsutredningens betänkande angående socialpolis. Beträffande socialpolis tyckte T.G Eveland, polismästare, att det var lämpligt att införa en sådan då man alltmer börjat fokusera på brottsförebyggande, vilket bedömandes nödvändigt på grund av den ökade brottsligheten. Det föreslogs även att det skulle inrättas en socialpolisavdelning knuten till kriminalavdelningen med fokus på brottsförebyggande arbete, för att på så sätt samla det redan pågående samarbetet mellan kriminalpolis, nykterhetsnämnd, barnavårdsnämnd och ungdomsvårdsorganisationer. Vidare diskuterades att utbildad polispersonal inom brottsförebyggande verksamhet bör finnas i samhället, särskilt då ungdomsbrottsligheten ökat i samhället.⁶⁷ Behovet av brottsförebyggande polisiärt arbete samt en mer social dimension av polisens arbete framkom alltså under slutet av 1950-talet.

Under 1961 fördes också en mer konkret diskussion gällande socialpolisverksamhet och det synliggörs en större vilja och ett större engagemang för den sociala dimensionen av polisens arbete.

⁶⁵ Ibid. 30 augusti 1961, 2 oktober 1961, 14 november 1961.

⁶⁶ Polisnämnden. Protokoll AI:13 (1964). 18 december 1964.

⁶⁷ Polisnämnden. Protokoll AI:7 (1958). 28 november 1958.

I augusti 1961 framförde Polisenämnden att kriminalpoliserna ska genomgå utbildning i socialpolisverksamhet och en eventuell socialpolisavdelning nämndes också under sammanträdet.⁶⁸ I november fördes även en diskussion gällande införandet av en socialpolisgrupp samt en utökning av denna.⁶⁹

I mars 1962 inkom även förslag på att inkorporera tjänstehundar i Linköpings poliskår. Polismästaren framhöll att tjänstehund skulle vara ett värdefullt hjälpmedel då denne skulle förstärka polismannens skydd och i svårhanterliga kunna erbjuda större möjligheter till gripande av gärningsman. Polisenämnden beslutade att skicka begäran till Stadsfullmäktige om att erhålla ekonomiskt bidrag för inköp av två tjänstehundar.⁷⁰

Den 28 november 1962 behandlades en begäran om att Landeryds kommun skulle sammanslås med Linköping stads polisdistrikt från och med 1 januari 1963.⁷¹ I december kom därför även en förfrågan om utökad utrustning efter sammanslagningen med Landeryd, där en extra radiobil, två rörliga radiostationer, diverse specialutrustning och en räddningsbåt begärs.⁷² Den 16 maj 1963 begärdes även en utökning av polismanstjänster i och med sammanslagningen med Landeryds kommun. Polisenämnden beslutade att skicka vidare begäran till Stadsfullmäktige.⁷³

2.3. Utbildning och undervisning

Den 1 november 1948 inkom utöver frågan om omorganisationen som nämnts ovan också en skrivelse från Turistnämnden där poliskåren framfört en önskan om att öka sina kunskaper om staden, särskilt sådant som kunde intressera utomstående på besök.⁷⁴

Från Skolestyrelsen kom en önskan 20 mars 1961 om att polisen skulle öka sin närvaro vid skolorna och i undervisningen. Polisenämnden beslutade att den redan befintliga trafikundervisningen vid skolornas högstadium, speciellt i årskurs 9, skulle utökas under vårterminen.⁷⁵ Året efter, den 29 mars, blev polisen i Linköping inbjuden till att delta i en kurs i utbildningssyfte med namnet ”Den missanpassade ungdomen och samhället – samarbetet mellan socialvården och polisen”.

⁶⁸ Polisenämnden. Protokoll AI:10 (1961). 30 augusti 1961.

⁶⁹ Ibid. 14 november 1961.

⁷⁰ Polisenämnden. Protokoll AI:11 (1962). 29 mars 1962.

⁷¹ Ibid. 28 november 1962.

⁷² Ibid. 18 december 1962.

⁷³ Polisenämnden. Protokoll AI:12 (1963). 16 maj 1963.

⁷⁴ Polisenämnden. Protokoll AI:3 (1947–1949). 1 november 1948.

⁷⁵ Polisenämnden. Protokoll AI:10 (1961). 20 mars 1961.

Kursen skulle belysa ämnen såsom ungdomsbrottslighet, anpassningssvårigheter hos ungdomar, narkotikamissbruk samt samarbetet mellan socialvårdens organ och polisen. Polisnämnden beslutade att skicka två tjänstemän från den numera införda socialsektionen vid ordningsavdelningen.⁷⁶

I maj 1962 inkom även en förfrågan om ekonomiskt bidrag till fortsatt trafikundervisning vid skolorna, men ärendet bordlades.⁷⁷ Under 1963 godkändes också att tjänstemän från poliskåren skulle genomgå utbildning i olycksfallsvård.⁷⁸ Deltagande i kursen ”Den missanpassade ungdomen och samhället – samarbetet mellan polisen och socialvården” uppkom också i augusti 1963 och i juni 1964. Vid båda tillfällena godkände Polisnämnden att polismän skulle få genomgå utbildningen och delta vid kursen.⁷⁹ ⁸⁰ Återigen syns en vilja hos polisen till utbildning inom socialpolisverksamhet och ett större fokus på det sociala.

2.4. Kvinnor inom poliskåren

Källmaterialet har också påvisat kvinnors intågande i Linköpings poliskår. Den 11 december 1945, yttrade sig Polisnämnden om en motion från den 19 oktober 1945, angående att inrätta en befattning som polissyster på begäran från Stadsfullmäktiges samtliga kvinnliga ledamöter.⁸¹ Förslaget om en polissyster motiverades till stor del utifrån behovet av en kvinnlig förhørsledare, då man ansåg att barn och kvinnor blev mer kommunicerbara i en sådan situation. Även vid övrigt polisiärt arbete särskilt vid sedlighetsbrott ansågs en polissyster fylla en stor funktion. Även vid kroppsbesiktning, kroppsrensning och transport av kvinnor skulle anställandet av en polissyster vara till hjälp.⁸² Inrättandet av en sådan tjänst godkändes 8 april 1946⁸³ och 20 januari 1947 valdes Linköpings första polissyster till tjänst.⁸⁴

Det betänkande över polisverksamhetsutredningen som diskuterades 28 november 1958 berörde också kvinnlig polis. Polismästare Eveland sig kritisk kring utredningens diskussion om kvinnliga poliser i ordningstjänst. Han ansåg det vara olämpligt för en kvinna att erhålla sådana uppdrag, bland annat på grund av graviditet och dess långa påverkan på kvinnans fysiska förmåga.

⁷⁶ Polisnämnden. Protokoll A1:11 (1962). 29 mars 1962.

⁷⁷ Polisnämnden. Protokoll A1:12 (1963). 16 maj 1963.

⁷⁸ Ibid. 30 januari 1963.

⁷⁹ Ibid. 19 augusti 1963.

⁸⁰ Polisnämnden. Protokoll A1:13 (1964). 25 juni 1964.

⁸¹ Polisnämnden. Protokoll A1:2 (1944–1946). 11 december 1945. Bilaga 15

⁸² Polisnämnden. Protokoll A1:2 (1944–1946). Bilaga 15

⁸³ Ibid. 8 april 1946.

⁸⁴ Polisnämnden. Protokoll A1:3 (1947–1949). 20 januari 1947.

Polismästaren ansåg däremot att kvinnliga befattningar inom polisen, alltså polissystrar, fyllde en funktion då dessa hade hand om vissa speciella ärenden som mest lämpade kvinnor.⁸⁵ Även om polismästaren i Linköping ställde sig kritisk till kvinnlig polis i ordningstjänst, synliggörs här en vilja till en förändrad position för kvinnorna inom poliskåren.

⁸⁵ Polismästaren. Protokoll Al:7 (1958). 28 november 1958. Bilaga 82.

3. Diskussion

Kriminalpolitiken har varit starkt förankrad i välfärdsstaten,⁸⁶ under undersökningens avgränsade tidsperiod. I samband med välfärdsstatens, eller Folkhemmets, framväxt växte också en socialpolitik successivt fram. Samtidigt skedde en utbredd och omfattande befolkningsökning i städerna, i vilken en ny ungdomskultur utvecklades.⁸⁷ Från 1950-talet och framåt skedde en omfattande ökning av ungdomsbrottsligheten, vilket kom att bli en central kriminalpolitisk fråga.⁸⁸ Under undersökningens avgränsade tidsperiod uppkommer även ungdomsbrottslingen som en aktör inom brottsligheten och flera institutioner etableras som erhöll socialt inriktade yrkesgrupper en arena där arbetet kring den nya ungdomsbrottslingen kunde diskuteras. Välfärdsstatens politiska, ideologiska och ekonomiska atmosfär bidrog också till skapandet av detta.⁸⁹

I arkivmaterialet från Polisen synliggörs detta nya fokus på ungdomen även i Linköping. I mars 1962 deltog till exempel polismän från Linköping i en kurs vid namn ”Den missanpassade ungdomen och samhället – samarbetet mellan socialvården och polisen”. Kursen syftade till att utbilda poliser inom ungdomsbrottslighet, anpassningssvårigheter hos ungdomar, narkotikamissbruk samt samarbetet mellan socialvårdens organ och polisen. Linköpingspolisen deltar vid två senare tillfällen i samma kurs, både under 1963 och 1964. 1961 önskade även Skolstyrelsen i Linköping att polisen skulle öka sin närvaro vid skolorna, vilket också gjordes i och med att den redan befintliga trafikundervisningen utökades. Allt detta tyder på att Linköpingspolisen också följde den mer nationella trenden kring fokus på ungdomen.

Under efterkrigstiden skedde i allmänhet en markant ökning av brottslighet, vilket resulterade i en väldig belastning på rättsväsendet.⁹⁰ I och med denna kraftiga ökning, speciellt av ungdomsbrottsligheten, började det polisiära arbetet att uppmärksammas alltmer under 1950-talet. Den brottsförebyggande aspekten av polisens arbete lyftes fram och ett samarbete mellan polisen och sociala organ, vilket tydliggörs i följande citat: ”Polisverksamhetsutredningen föreslog inrättandet av särskilda socialpoliser med uppgift att arbeta socialt brottsförebyggande i nära samarbete med sociala organ men också att all polispersonal borde få viss social utbildning.”⁹¹

⁸⁶ Roddy Nilsson. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 26

⁸⁷ Robert Andersson och Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017. 68

⁸⁸ Ibid. 82.

⁸⁹ Roddy Nilsson. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 90-91.

⁹⁰ Robert Andersson och Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017. 62.

⁹¹ Ibid. 92-93.

Det ökade fokuset på just socialt polisiärt arbete synliggörs också i undersökningen av arkivmaterialet. Möjligtvis kan detta ses redan 1945 i Linköping, då en begäran om inrättande av en polissyster behandlades, i och med att detta motiverades med behovet av en kvinnlig aktör i det polisiära arbetet rörande kvinnor och barn. År 1958 yttrade sig också Linköpings polismästare T.G. Eveland om en utredning från Polismästarens organisationsnämnd angående inrättandet av socialpolis och kvinnlig polis. Även om Eveland ställde sig kritisk till kvinnlig polis i ordningstjänst så ansåg han att den kvinnliga aktören inom polisen i form av polissystemet behövdes i och med arbete som låg mer i naturen för kvinnor.

Eveland ansåg dock att införandet av socialpolis som ytterst lämpligt då man alltmer lagt om fokuset till brottsförebyggande arbete i och med den ökade brottsligheten. Dessutom föreslog han till och med införandet av en hel socialpolisavdelning knuten till kriminalavdelningen, för att samla det redan befintliga arbetet mellan kriminalpolisen, nykterhetsnämnden, barnavårdsnämnden och ungdomsvårdsorganisationer. Polismästare Eveland tryckte också på att polispersonal bör vara utbildad inom brottsförebyggandet, i synnerhet rörande den ökade ungdomsbrottsligheten. Här tydliggörs återigen ett fokus på ungdomen men också ett mer generellt socialt brottsförebyggande fokus.

Under 1961, i augusti, fördes även mer konkret diskussion rörande socialpolisverksamheten inom Linköpingspolisen. Polismästarens nämnd ville att kriminalpoliserna skulle genomgå utbildning i socialpolisverksamhet och man nämnde även införandet av en eventuell socialpolisavdelning. Tyvärr går inte den fasta tidpunkten för införandet av denna att finna, men i november 1961 diskuterades införandet av en socialpolisgrupp samt en utökning av denna. Linköpingspolisen lägger alltså mer fokus på den sociala aspekten av polisarbetet under undersökningens tidsavgränsning.

Utöver detta kan det finnas en koppling mellan det funna materialet i arkivet till en nationell trend rörande effektivisering och byråkratisering samt att fler aktörer skapas inom polisen.⁹² Vi kan se att flera aktörer under åren vi undersökt sätts in i den polisiära arenan, exempelvis polissystrar och socialpoliser. Vi har även sett att tjänster har fått förändrad karaktär, bland annat polismästare-stadsfiskal ämbetet som i början av 40-talet kombinerades för att sedan separeras senare under den avgränsade tidsperioden. Vi har även sett att man under åren utlyst allt fler tjänster inom polisen,

⁹² Roddy Nilsson. *Från cellfångelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 34

dels åklagare, konstaplar och biträden på grund av ökad arbetsbörda. I mån om effektivisering har vi i arkivet funnit att man konsekvent utökar ordningsavdelningen, ofta diskuterar sammanslagning av olika organ till större avdelningar. Exempelvis inrättandet av en socialpolisavdelning knutet till kriminalpolisavdelningen, för att samla arbetet mellan kriminalpolisen, nykterhetsnämnden, barnavårdsnämnden och ungdomsvårdsorganisationer.

I tidigare forskning framkommer även att man under perioden börjar fokusera alltmer på kriminalpolitik, vilken integrerades alltmer i socialpolitiken.⁹³ Inom kriminalpolitiken är bland annat trygghetsskapande åtgärder relevant.⁹⁴ I arkivmaterialet har vi funnit att man under perioden för vår undersökning organiserar hela poliskåren i två avdelningar, dels en kriminalpolisavdelning, dels ordningspolisavdelning, redan så tidigt som 1942. Vidare ser vi att dessa avdelningar ofta fått utökade resurser bland annat i form av personal vilket vi nämner vid flera tillfällen i vår undersökningsdel. Den konsekventa utökningen av till exempel ordningspolisavdelningen kan å ena sidan tyda på en stark vilja till att öka tryggheten och mer brottsförebyggande arbete i polisdistriktet, alltså trygghetsskapande arbete. Däremot resulterade kriminalpolitikens alltmer starka koppling till socialpolitiken i en förskjutning från det ordningsskapande och mer repressiva arbetet, som kom att ta mindre plats.⁹⁵ Den konsekventa utökningen av ordningspolisavdelningen i Linköping kan alltså å andra sidan utifrån detta perspektiv också ses som ett försök till ökat repressivt polisiärt arbete.

Oavsett om utökningen av Linköpings poliskår var en strävan efter mer trygghetsskapande arbete eller repressivt arbete så har utökningen motiverats med befolkningsökning och ökad brottslighet, vilket är två linjer som även framkommer i tidigare forskning.⁹⁶

⁹³ Roddy Nilsson. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013. 26

⁹⁴ *Ibid.* 24.

⁹⁵ *Ibid.* 27.

⁹⁶ Robert Andersson och Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017. 62.

4. Avslutning

Syftet med denna b-uppsats var att undersöka och beskriva Linköpings poliskår i sin kommunalt styrda form mellan år 1939–1964. Dessutom har undersökningen analyserats i relation till tidigare forskning utifrån två avgränsade studier om samtidens välfärdspolitik och sociala reformer, samt hur dessa påverkade poliskåren i stort. Undersökningen har syftat till att beskriva hur poliskåren i Linköping förändrades under den avgränsade tidsperioden samt hur dessa förändringar kan sammankopplas med rådande forskning rörande välfärdspolitiken.

Resultatet av den empiriska undersökningen har visat att det under den avgränsade tidsperioden har skett både små och stora förändringar inom Linköpings poliskår. Det har skett en omorganisation av tjänster och yrkestitlar, både på ett kombinerande och särkopplande plan samt utökning.

Polisinstruktionen har också reviderats. Vid flertalet tillfällen har diskussion om omorganisation och genomförda omorganisationer dykt upp, där ofta studiebesök till polisorganisationer på andra orter har genomförts. Poliskåren har också ordnats upp i olika avdelningar, till exempel i en kriminalavdelning och ordningspolisavdelning.

Den empiriska undersökningen har också visat på reformer och diskussioner präglade av nytänkande, då man under tidsperioden bland annat inrättat polissyster och socialpolis. Dessutom har en diskussion rörande kvinnliga poliser förts. Det polisiära arbetet i Linköping under tidsperioden har över lag övergått till mer social karaktär, vilket synliggörs i inrättandet av socialpolisverksamhet samt i en vilja till utbildning inom den sociala och brottsförebyggande verksamheten.

Linköpings poliskår har också under den avgränsade tidsperioden konsekvent utökats, speciellt personellt, vilket återkommande har motiverats med en ökande befolkning i staden samt den stegrande brottsligheten. Den empiriska undersökningen har inte bara synliggjort beslutsfattande i sig utan även bidragit med motiveringar och resonemang bakom beslut och förslag.

Det går att identifiera tydliga linjer mellan det empiriska som hittats i undersökningen och tidigare forskning. Tidigare forskning har visat att kriminalpolitiken som växte fram under tidsperioden och blev starkt förankrad i välfärdsstaten. Kriminalpolitiken blev nästintill en del av socialpolitiken. Sociala aspekter av det polisiära arbetet samt brottsförebyggande arbete betonades i och med ökande befolkning och stegrande brottslighet. Dessa trender syntes även i Linköping, där man bland annat upprättar socialpolisverksamhet, skickar poliser på utbildning i socialpolisarbete samt lägger

om fokuset till en mer brottsförebyggande verksamhet. Undersökningen har alltså visat att Folkhemmets nationella trender även har påverkat Linköpings poliskår.

5. Käll- och litteraturförteckning

Källmaterial:

Linköping stads Polisnämnd. 1939–1964. Protokoll AI:1–13 med tillhörande bilagor. I Linköpings stadsarkiv.

Litteratur:

Andersson, Robert och Nilsson, Roddy. *Svensk kriminalpolitik*. Stockholm: Liber, 2017.

Gustavsson, Martin och Svanström, Yvonne. *Metod – Guide för historiska studier*. Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Jonsson, Rudolf; Polstam, Åke och Skogblom, Robert. *Polisen i Linköping under sju århundranden*. Linköpingspolisens seniorklubb, 1992.

Nilsson, Roddy. *Från cellfängelse till beteendeterapi: fängelse, kriminalpolitik och vetande 1930–1980*. Malmö: Egalité, 2013.

Wångmar, Erik. Statligt eller kommunalt polisväsende i Sverige: argument förr och nu. I *Kriminologi och poliskunskap: mötet mellan forskning och praktik*, Peter Lindström & Ulf Sempert (red.), 197–231. Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Digitala källor:

Nationalencyklopedin, innehållsanalys. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/innehållsanalys> (hämtad 2023-10-30).